

SEYRÂNÎ'NİN YAYINLANMAMIŞ ŞİİRLERİ

Dr. Hasan Ali KASIR*

Seyrânî (1800-1866) hakkında bugüne kadar pekçok çalışma yapıldı. Kitap çapında ilk ciddi çalışma, A.Hazım Ulusoy'un Sânihât-ı Seyrânî'sidir¹. Daha sonra 1953 yılında buna iki çalışma eklendi: Biri Haşim Nezihî Okay'a ait Develili Seyrânî², diğeri ise Cahit Öztelli'nin Dertli-Seyrânî adlı çalışmalarıdır.³ İlginçtir, her iki kitabın ilk baskıları 1953'te, ikinci baskıları ise 1963'de yapılmıştır.

Develî'de öğretmenlik yaptığımız yıllarda, "Seyrânî"⁴ adlı çalışmamız günyüzüne çıktı ve 1984'te yayımlandı. O dönemde piyasada, Seyrânî ile ilgili herhangi bir kitap bulunmadığı için, büyük bir ihtiyaca cevap vermiş, bir boşluğu doldurmuştu. Hasan Avni Yüksel, 1985'te Gazi Üniversitesi'nde, "Develili Aşık Seyrânî ve Şiirleri" adlı bir master tezi hazırladı. Bu tez basılmadı, ama Yüksel'in "Aşık Seyrânî"⁵ adını verdiği çalışma, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayımları arasında yayımlandı. Bu kitapta Seyrânî'nin hayatı ve edebî kişiliği üzerine bir inceleme bölümünden sonra, şiirlerinden bir seçme sunulmuştur. Muzaffer Uyguner'in "Seyrânî Yaşamı Sanatı Şiirlerinden Seçmeler"⁶ adını taşıyan çalışması da, yine seçme şiirlerin yer aldığı bir kitaptır. Develili Aşık Ali Çataklar'ın "Bütün Yönleriyle Seyrânî"⁷ adlı çalışması, Seyrânî ile ilgili olarak yayımlanan en son çalışma olmuştur.⁸ Ama sonuncusu olmayacaktır. İnanıyoruz ki bundan sonra da Seyrânî üzerine kitaplık çapta çalışmalar yapılacaktır.

"Seyrânî" adlı çalışmamız yayımlandıktan bu yana, mümkün olduğunca Seyrânî ile ilgili yayımları izlemeye çalıştım. Yukarıda sözünü ettiğimiz kitaplarda yer almayan şiirlerini derlemeye çalıştım. Son olarak, Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Kitaplığı, Karahanoğlu Muhtar Yazma Bağış kitapları bölümü, 5-88 numarada kayıtlı bulunan cönkte, Seyrânî'nin aruzla yazdığı ama hiçbir yerde yayımlanmayan şiirlerine rastladım. daha önce çeşitli kaynaklardan derlediğim şiirlerle birlikte bunları da yayımlayarak, edebiyat dünyasının bilgisine sunmaya karar verdim.

Söz konusu cönk, 11.05.1976 tarihinde kütüphaneye bağışlanmış. Cönk 95 yap-

raktan oluşmaktadır. Son 9 yaprak boş bırakılmış, ancak sonradan yazıldığı belli olan kimi beyit, dörtlük ya da mısralar bu yapraklara serpiştirilmiş bir şekilde yazılmıştır. 88a'da cönkün 1878 tarihinde yazıldığına dair bir not bulunmaktadır. Cönk'te 215 şiir yer almaktadır. Ki bu şiirlerden dördü Seyrânî'ye aittir. Diğerleri ise; Nesîmî, Lütfî, İzzetî, Hakkî, Nasuhî, Gevherî, Hafız Ahmet, Ömer, Cessarî, Mahfî, Fehmî, Vusûlî, Aşkî, Saydî, Kusûrî, Behçet, Sıtkî, Ruhî, Erbâbî, Cehdî, Raşit, Envarî, Fuzûlî, Feyzî, Cebrî, Revanî, Niyazî, Ramî, Nazîfî, Sezaî, Mürşidî, Zâtî, Virânî, Emrah, Şevkî, Şem'î, Yûnus Emre ve Nevres'e ait şiirlerdir.

Seyrânî'nin şimdiye kadar yayımlandığına şahit olmadığımız şiirlerini kaynaklarıyla birlikte edebiyat araştırmacılarımızın dikkatine sunuyorum:

*Mâşa'allâh bürmüş iklim-i yedi cihânı fes?
Nûr kıyâfetlî zibâ eyler zarîf insânı fes*

*Emr-i hünkârdan gelür hünkârına cilve nüfûs
Kaplusun dursun dâ'im serlerde ser her yanı fes*

*Reng-i mahbûb oldığıçün serde nüshâ eylenür
Hıfz ider perçemlerin püskül-i tubk cânânı fes*

*Püskülün her saçığın saçdıka etraf serlere
Her mülar şâne çeker zullullâhun devrânı fes*

*Niceler var gizlenür tahtında ahmerler beyâz
Gösterür tal'at şecâ'at merdi merd 'urfânı fes*

*Help-kışver hübları mahûbları hep gitdiler
Aldılar himmet nüfûs iksir budur şâhânı fes*

*Çevrilüp inmiş felekden reng-i dilberdir bu ya
Köndü başlar üstüne murg-ı sa'dedet şânı fes
Kim giyirse başına sıdk ile bu yüzden dahi
Şâd ider âbâd ider Bağdâd ider sultânı fes*

*Seyre çıksa her alay tabur tabur hâl hindular
Leşkeri 'Arab 'Acem hoş seyr ider **Seyrânî** fes¹⁰*

Dilberâ hikmet nedir gözler açtar kirpiklerin

Nûr-ı 'aynın üzre nûr sâye saçır kirpiklerin
Hâb ü nâz bilse iğersende bu gözler ey güzel
Ol zamân 'âlem duyar ay gün tutar kirpiklerin
Yay kâman ebrûların seyf u kazâ kurdukça gör
Rub'-i meskûn üstüne tîrler artar kirpiklerin
Çevrilir bir halka iklimlere her ev(i)cleri
Bend ider Rüstemlerin çâr-pâr çehâr kirpiklerin
'Aşıkun bağı verâkına ucı degdükçe bir
Kâtibâ kudret midür imlâ çatar kirpiklerin
Tiği tiz-gaddâreler gargavların oynar geçer
Bir alay Hind u Habeş tutmuş katar kirpiklerin
Cân gözünden **Seyrânî** iyler nazar gamzelerin
Seyr eden 'ârifleri satar kirpikleri¹¹

Nahabbet ihsânınserden efendim gel kalil etme
Uyandır cân gözümözden amân şâhım 'alil etme
Benim senden budur evvel merâmın 'arz-ı hâl etdim
Didârından cemil göster niyâzım bu celil etme
Giderken râh- ma'bûda yolum bilmez gafilken ben
Özünden bi-haber insânların bize delil etme
Bana bundan beş-on günlük 'ömür ihsânın etmişken
Bahil etme câhil etme gâfil etme melil etme
Münâcât **Seyrânî** eyler senin dergâhına karşı
olan gurbet diyârında kulun çokdur zelil etme¹²

Zülfün nigârım halkası gerdûna uruldu
Her bir müların şâne-i meevzûna uruldu
Vahdetde iken boynuma sırıldı bu giysu
Ejderhâ-misâl başımın üstüne uruldu
Tel tel dağıdıp vakt-ı seher bâd-ı sabâlar
Yaymış 'âleme etrâfı meskûna uruldu
İklîmlere hep kişveri heft şâhâ zülfün
İnkâr edemem gönlüme kapsuna uruldu
Sahrâlara sen bendeni Leylâ deyü koydun
'Aşk sevdâların **Seyrânî** Mecnûna uruldu¹³

Bir nazar kıl bu düşküne
Ma'siyet-kâr-ı şaşkına
Hasan Hüseyin aşkına
Şefaât yâ Resûlellah

Evliyâlar himmetine
şehitlerin hürmetine
Cümlesinin ümmetine
Şefaât yâ Resûlellah
Beytullahı tavaf etsem
Gönül mürşidine yetsem
Makâm-ıUbrâhime gitsem
Şefaât yâ Resûlellah
Arâfat dağına çıksam
Hikmet-i Bâriye baksam
Vücûdum mahvedip yaksam
Şefaât yâ Resûlellah
Bize vâciptir işlesem
Varıp şeytânı taşlasam
Bu dideleri yaşlasam
Şefaa yâ Resûlellah
Seyrânî kese kurbânı
Hak buyurdu bu fermânı
Cümle dertlerin dermânı
Şefaât yâ Resûlellah¹⁴

İkrâr verdim Elest Bezminden dönmem
Verdiğim ikrârı îmandan aldım
Bir seyrân göründü kendi özümde
men bu mahabbeti bir cândan aldım
Nâr ü âb ü bâd ü hâkden halkoldum
Kend'özümü ana rahminde buldum
Müddet tamam olup dünyâya geldim
Bu ibret-nümâyı cihândan aldım
Bildiğim unudup eyledim feryâd
Aradım kendime bir ehl-i irşâd
Tekrâr ile ta'lim etti bir üstâd
dersimi mekteb-i irfândan aldım
Cân gözü gafletten açılardı
İkîlik birliğe güç ile geçti
Hazine-i Hakka elim ulaştı
La'l-i gevher kân-ı mercândan aldım
Mahabbet görünmez bilmem nerededir
Gerçeklere ayân bize perdedir
Esrâr-ı hakâkat gizli yerededir
Hakikatı Şâh-ı Merdândan aldım
Dünyadan el çektim erkândır işim
Çeşm-i pür-hünundan akıttım yaşım
size hidâyettir elimde başım
O yeşil yaprağı Selmândan aldım
Elim baştan başa bir seyrângâhtır
Gir gönül şehrine gör ne dergâhtır
Bu bir gizli sırdır kudretullahtır
Yazılmış defter-i divândan aldım
Hikâkat sözüme hîle katmazam
Bilinmeyen yerde dahî satmazam

*Herkese bu sırrı ayân etmezem
Men bu nasihatı bir cândan aldım*

*Çalış bu girdaptan çıkagör sen de
Dermânın gizlidir dert arasında
Merhem sarıdır aşık yarasında
Bu ilmi Calinus Lokmândan aldım*

*Gerçi hatâ ile isyânım çoktur
Kalbimde benliğin eseri yoktur
İncil tevrat Zebûr dört kitap haktır
Ledün âyetini Kurândan aldım*

*Şeriat sancağı geldi dikildi
Marifek yoluna dürler döküldü
Hayır-himmet ol dem gülbank çekildi
Tarikat kemendin erkândan aldım*

*Hakikat yolundabak savaşımı
Akıttım gözümde kanlı yaşımı
Pirlere meydânuna koydum başımı
İcâzet verdiler meydândan aldım*

*Müsâya tecilli göründü Türda
Mest olup aklını şaşırdı anda
Enel'hak sırrını görüp Mansûrda
Hakikat kemendin gerdândan aldım*

*Egnime giymişim Âl-i âbâyı
Ezelden sevmişim men Murtazâyı
Kimden aldım dersin sen bu safâyı
İsmâil âyetdin kurbândan aldım*

*Gel düşünme akla sığmaz bu ilim
Bir ulu dergâhtır uğradı yolum
Kudret haznesinin mihtâhı dilim
Bilmeyenler sanır dükkândan aldım*

*Mü'minlerin elde budur berâti
Mü'min olan bulur bundan necâti
Mî'râçtan indirdi savm ü salâti
Hak budur Hazret-i Sultândan aldım*

*Seyrânî utandım kendi sözümde
Mest olup, türâba düştüm özümde
Kanlı yaşlar döker oldum gözümde
Mâcerâyı çeşm-i giryândan aldım¹⁵*

*Zülfikârı Kamber bile
Ali dünyâya bir geldi.
Ana Şir'im dedi Bâri
Veli dünyâya bir geldi*

*Erenlerin ereninin
Pir sofrası sereninin
Şâh-ı Veyssel Karaninin
Eli dünyaya bir geldi*

*Erenlerin irfânının
Bülbüllerin gülşeninin*

*Hazret-i nuh tûfânının
Seli dünyâya bir geldi*

*Aşıklık demir leblebi
Yersen aşkolsun çebebi
Bir Aşık Seyrânî gibi
Deli dünyâya bir geldi¹⁶*

NOTLAR

- * Prodüktör, TRT Erzurum Bölge Müdürlüğü.
1 Matbaa-yi Milli, İstanbul 1340.
2 Maarif Kitaphanesi, İstanbul 1953 (2. baskı 1963).
3 Varlık Yayınevi, İstanbul 1953 (2. baskı 1963).
4 Acar Matbaacılık, İstanbul 1984, 367 s.
5 Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987, 200 s.
6 Bilgi Yayınevi, Ankara 1991, 166 s.
7 Kendi Yayını, Develi 1992, 544 s.
8 Ali Çatak'ın bu kitabında Seyrânî'nin 268 şiiri yer almaktadır. Halbuki Ali Çatak (kendisini rahmetle anıyoruz), Hasan Pulur'a yazdığı bir mektupta, Seyrânî'nin "1700 şiirini bulduğundan söz eder. (Milliyet Gazetesi, 17 Ocak 1990, "Olaylar ve İnsanlar" sütunu, "Kazak Abdal, Seyrânî, Barış Manço, Avni Akyol" başlıklı yazı). Elbette Seyrânî'nin bütün şiirleri yayımlananlardan ibaret değildir. Ama sanıyoruz Çatak'ın verdiği bu rakam mübalağalı bir rakamdır. Kaldı ki "Bütün Yönleriyle Seyrânî" adını verdiği çalışmada, var olduğunu iddia ettiği sayının ancak altıda birini verebilmiştir.
9 Sultan II.Mahmut (1808-1839). ordu mensuplarına fes'i giyme mecburiyeti getirmişti (1832). Toplumun zamanla benimsediği fes için, o günlerde, methiye yazan pek çok şair vardır. Bunlardan biri de Seyrânîdir. Ayrıca aynı dönemde yaşayan Dertli (1772-1845) ve Şem'i de "fes'e methiye" yazmıştır.
10 Atatürk Üni.Küt., S.Özege Kitaplığı, No: 5-88, yap: 78-79a.
11 A.g. cönk, yap: 79a- 79b.
12 A.g. cönk, yap: 79b- 80a.
13 A.g. cönk, yap: 80a- 80b.
14 Develili Avukat Sayın Esat Cebeci'den derlenmiştir.
15 Doç.Dr. sayın Bedri Noyan, Mehmet Ali Hilmi Dede'ye ait bir cönkto bu şiire (s. 138-139) rastlamış ve yazıp bize gönderme lütfunda bulunmuştur.
16 Develili emekli imam-hatip sayın İbrahim Yıldız'dan derlenmiştir.